

Wpływ używania komunikatorów internetowych na relacje międzyludzkie

Izabella Żdanuk

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej

e-mail: zdanuk_i@wp.pl

Patrycja Kwiecińska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Biologii i Nauk o Ziemi

e-mail: patrycja.kwiecinska@op.pl

Beata Dembicka

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej

e-mail: beata.dembicka@op.pl

DOI: 10.24427/az-2024-0056

Streszczenie

Celem niniejszego badania było określenie wpływu czynników wynikających z regularnego użytkowania komunikatorów internetowych na relacje międzyludzkie. Badanie przeprowadzono na grupie 121 osób. Opiera się ono na analizie danych ilościowych, zebranych za pomocą formularza elektronicznego, który został udostępniony studentom polskich uczelni wyższych. W artykule przedstawiono zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ użytkowania komunikatorów internetowych na kształtowanie relacji międzyludzkich. W badaniu zwrócono uwagę między innymi na takie aspekty jak częstotliwość użytkowania komunikatorów czy ich obecność podczas spotkań towarzyskich. Zwrócono też uwagę na subiektywne odczucia studentów dotyczące wpływu komunikatorów na ich codzienne funkcjonowanie. Uzyskane wyniki pokazują wysoką świadomość młodych osób zarówno co do zalet, jak i wad tego rodzaju narzędzi komunikacji, a także co do możliwości ich zastosowania w kształtowaniu relacji międzyludzkich.

Słowa kluczowe

student, komunikatory, relacje międzyludzkie

Wstęp

Komunikatory internetowe (KI) są nieodłącznym elementem życia codziennego, na co wpływa wygoda oraz łatwość ich użytkowania. Udostępniają szereg możliwości, jakimi są np.: wspomaganie szybkiego rozwiązywania problemów oraz pracy zdalnej, a także możliwość kontaktu z bliskimi bez względu na odległość i okoliczności. Pozwalają również na zawieranie nowych relacji w stosunkowo bezpieczny sposób. Wszystkie powyższe aspekty sprawiają, że platformy te cieszą się niezwykle popularnością. Jednak korzystanie z komunikatorów internetowych ma nie tylko zalety, ale może również pociągać za sobą liczne negatywne konsekwencje. Coraz powszechniejsze uzależnienie codziennego życia od świata wirtualnego może prowadzić do zaniedbania relacji w świecie rzeczywistym. Do negatywnych skutków, przede wszystkim nadmiernego korzystania z komunikatorów, można zaliczyć niechęć do fizycznych spotkań, czy też trudności z nawiązywaniem nowych znajomości w realnym świecie.

Jaki jest zatem wpływ korzystania z komunikatorów internetowych na relacje międzyludzkie? Odpowiedzi na to pytanie dostarczą wyniki badania przeprowadzonego na grupie studentów polskich uczelni wyższych. Do celów badawczych wykorzystano metodę CAWI. Celem pracy było zidentyfikowanie czynników wynikających z regularnego korzystania z komunikatorów internetowych oraz określenie ich wpływu na relacje międzyludzkie. Szczególną uwagę zwrócono na aspekty problemu wskazywane bezpośrednio przez badanych studentów.

1. Przegląd literatury

Media społecznościowe (MS) oraz komunikatory internetowe (KI) mają znaczący wpływ na życie młodych ludzi. Wpływają na wiele aspektów codziennego funkcjonowania, zarówno w sferze prywatnej, jak i publicznej. Oddziaływanie mediów na dzieci i młodzież zbadały w 2017 roku Anna Wawrzonkiewicz-Słomska i Ewelina Cholewa [2017, s. 29-30]. Badanie miało na celu określenie jak często dzieci i młodzież używają komunikatorów internetowych oraz czy owe technologie są dobrym sposobem na komunikację z innymi. Analiza wykazała, że prawie połowa badanych korzysta z komunikatorów internetowych bardzo często, a jedynie 8,2% nie korzysta z nich w ogóle. Dodatkowo, zdecydowana większość badanych stwierdziła, że komunikatory internetowe są dobrym sposobem komunikowania się z innymi. Badanie pokazało jak dużą popularnością się one cieszą, a także jak duże znaczenie mają rozwijające się technologie dla młodych osób.

Podstawową funkcją komunikatorów jest możliwość szybkiego kontaktu z innymi ludźmi, bliskimi, czy też nieznanymi. Narzędzia te umożliwiają bezpośredni kontakt z nieznanymi osobami, które z czasem mogą stać się danemu człowiekowi bliskie. Potwierdzają to chociażby wyniki badań, według których ponad połowa ankietowanych uważa, iż przypadkowo poznane w Internecie osoby mogą stać się częścią ich życia codziennego. W tym samym badaniu 50% respondentów zadeklarowało, że utrzymuje długotrwały kontakt z osobami poznanymi na portalach społecznościowych, a 64% stwierdziło, że spotyka się z owymi osobami w realnym świecie. Można zatem stwierdzić, że komunikatory internetowe pozytywnie wpływają na zawieranie nowych znajomości [Hołownia i in., 2022, s. 140-141].

Problem nadmiernego angażowania się w aktywności internetowe przez studentów poruszył w swoich badaniach Robert Lis [2010, s. 12-22]. Autor podjął się ustalenia, który z czynników ogólnie pojętego „korzystania z Internetu” najbardziej przyczynia się do rozwoju uzależnienia. Badanie przeprowadzono na grupie stu studentów edukacji techniczno-informatycznej. W pytaniu o częstotliwość stosowania różnych technologii internetowych komunikatory internetowe uplasowały się na czwartej pozycji. Mimo, iż nie są one najczęściej używanym narzędziem w Internecie, to właśnie one wykazują najwyższy stopień korelacji z indeksem zbiorczym uzależnienia (wynosi on 0,26). Wyniki sugerują również, że coraz częściej dochodzi do zjawiska zastępowania bezpośrednich kontaktów i spotkań, komunikacją wirtualną. Komunikatory internetowe stają się więc coraz bardziej popularne i stanowią jedną z najczęściej wybieranych form komunikacji interpersonalnej w Internecie.

Wpływ komunikatorów internetowych na jakość istniejących już relacji zawartych w realnym świecie oraz relacji z nieznanymi poznanymi przez Internet był natomiast przedmiotem pracy Patti M. Valkenburga i Jochena Petera [2007, s. 267-277]. Badanie to przeprowadzono na grupie dzieci i młodzieży w wieku 10-16 lat. Wyniki wykazały pozytywny wpływ na podtrzymywanie bliskości z obecnymi znajomymi, jednak nie zostało to zaobserwowane w przypadku kontaktu z osobami nowo poznanymi przez komunikatory. W pracy zbadano też dwie hipotezy: (1) osoby dotknięte lękiem społecznym rzadziej komunikują się w Internecie niż osoby nie objęte tym zaburzeniem oraz (2) osoby z lękiem społecznym uznają Internet jako bezpieczniejsze miejsce do ujawniania swoich emocji, przez co częściej wybierają tę formę komunikacji. Przeprowadzony proces badawczy, uwzględniający różne aspekty funkcjonowania tychże osób, pozwolił potwierdzić każdą z nich, mimo że ich założenia są przeciwstawne. Sugeruje to zatem konieczność prowadzenia dalszych badań, które zidentyfikują czynniki wpływające na znaczenie procesów komunikacyjnych oraz zawieranie relacji za pomocą różnego rodzaju komunikatorów.

Literatura przedmiotu podejmuje też tematykę związków pomiędzy komunikacją prowadzoną za pomocą narzędzi internetowych a samopoczuciem nastolatków. Pierwsze wnioski wyciągane z publikowanych wyników badań wskazywały na dość pesymistyczny obraz analizowanej sytuacji, jednakże po uwzględnieniu dodatkowych czynników, takich jak np. rodzaj rozmówcy (znajomy, obcy) czy charakter rozmowy, zwłaszcza ze znajomymi, zauważono pozytywny wpływ komunikacji na ogólne samopoczucie nastolatków. Wykazano również, że konwersacje z nieznanymi mogą prowadzić do pogorszenia nastroju, szczególnie u osób samotnych [Valkenburg, Peter, 2007, s. 43-58]. Pokazuje to, że zależnie od kontekstu i sytuacji, wpływ komunikatorów na relacje międzyludzkie może być różny.

Kwestia ta była również przedmiotem dociekań innych badaczy, którzy podjęli próbę określenia wpływu korzystania z platformy Facebook na kontakty z rodziną. Zgromadzone wyniki pokazały, że 53% respondentów uważa Facebook za dobre narzędzie do komunikowania się z członkami rodziny, a aż 92% twierdzi, że dzięki niemu może lepiej poznać swoich bliskich. Ponadto zdecydowana większość ankietowanych zadeklarowała, że woli rozmowy przez komunikator niż twarzą w twarz, ponieważ zwiększa to ilość czasu poświęcanego na rozmowy z krewnymi [Joo, Teng, 2017, s. 27-50]. Z jednej strony wyniki te sugerują pozytywny aspekt wpływu komunikatorów na budowanie relacji rodzinnych, ale z drugiej strony pokazują smutny obraz współczesnej rodziny, która nie potrafi bezpośrednio się komunikować i spędzać wspólnie czasu.

Inaczej sytuacja przedstawia się w przypadku osób starszych. Ich obecność i aktywność w Internecie otwiera przed nimi nowe możliwości komunikowania się, a tym samym otwiera im drogę do budowania relacji i prowadzenia konwersacji z osobami w różnym wieku i z różnych krajów. Przekłada się to również na odczuwany przez nich ich wiek mentalny, który znacząco się obniża i nie stanowi bariery komunikacyjnej, co często występuje w tak zwanych relacjach bezpośrednich. Zaobserwowano również, że osoby starsze, które zaczęły korzystać z komunikatorów internetowych lub forów dyskusyjnych, czują się mniej samotne [Dell, 2008, s. 281-301]. Interakcje online z nieznanymi pozwalają im na poszerzenie wiedzy na interesujące ich tematy, a także dają możliwość podzielenia się swoimi obawami i problemami. Pomagają także przeciwdziałać społecznemu wykluczeniu, z jakim mogą się zmagać osoby starsze [Czerniawska i Szydło, 2020; 2022].. Jednak z komunikacją internetową wiąże się również wiele niebezpieczeństw, które mogą przynieść odwrotny efekt do zamierzonego i spowodować wyalienowanie i niechęć do podejmowania kolejnych prób zawierania znajomości w Internecie.

Kluczowym aspektem związanym z komunikatorami internetowymi jest ich wpływ na poczucie więzi i wspólnoty z innymi ludźmi. Opisanie w literaturze badania dowodzą, że komunikacja prowadzona za pomocą narzędzi internetowych ma pozytywny, choć niewielki wpływ na psychologiczne poczucie wspólnoty. Respondenci deklarujący korzystanie z tego rodzaju narzędzi wykazywali wyższe psychologiczne poczucie wspólnoty niż osoby, które z nich wówczas nie korzystały. Dodatkowo nie stwierdzono, by komunikatory mogły wpływać na pogorszenie owego zjawiska. W analizowanym badaniu poruszano też kwestię częstotliwości korzystania z narzędzi komunikacji internetowej oraz ilości czasu spędzanego na aktywnym ich wykorzystywaniu. Większość ankietowanych zadeklarowało, że używa komunikatorów kilka razy dziennie, 18,6% stwierdziło, że spędza mniej niż 15 minut dziennie na odbieraniu i wysyłaniu wiadomości, a 4,8%, że spędza na tej czynności ponad 4 godziny dziennie. Nie określono jednak bezpośredniej korelacji pomiędzy ilością czasu poświęconego na korzystanie z komunikatorów internetowych, a poczuciem psychologicznym wspólnoty [Thomas, 2009, s. 62-85; por. Wróblewski i in., 2022; 2023].

Literatura przedmiotu porusza także wątek tak zwanej intymności społecznej [Lin, 2012, s. 1-29]. Z jednej strony komunikatory internetowe są wykorzystywane w celu ułatwienia komunikowania się na odległość, co pozwala zawierać i rozwijać, pogłębiać znajomości. Z drugiej jednak strony mogą prowadzić do niepewności, nieporozumień, a w konsekwencji do zaniku obecnych relacji. Mogą też stać się narzędziem hejtu i licznych problemów użytkowników, zarówno ze zdrowiem psychicznym, jak i fizycznym. W związku z powyższym, aby platformy komunikacji internetowej mogły przynosić jak najwięcej pozytywnych aspektów, powinny być używane rozważnie i z umiarem.

2. Metodyka badań

W pracy przeprowadzono badania ilościowe wykorzystując metodę CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview*), czyli wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony internetowej. Kwestionariusz ankiety został przygotowany za pomocą formularza Google, a następnie udostępniony respondentom w formie linku umożliwiającego wzięcie udziału w badaniu. Ankieta była dostępna dla respondentów w terminie 06–13.04.2024 roku.

Celem pracy było zidentyfikowanie czynników wynikających z regularnego korzystania z komunikatorów internetowych oraz określenie ich wpływu na relacje międzyludzkie. W ankiecie zostały zawarte pytania dotyczące zarówno pozytywnych, jak i negatywnych konsekwencji korzystania z tych środków komunikacji,

z uwzględnieniem takich czynników jak częstotliwość korzystania z komunikatorów czy ogólny stosunek respondentów do tej formy komunikacji.

Wykorzystany w procesie badawczym kwestionariusz liczył 20 pytań, z czego 15 miało charakter obligatoryjny. Struktura kwestionariusza składała się z pytań zamkniętych, wśród których znalazło się 13 pytań jednokrotnego wyboru oraz 4 pytania wielokrotnego wyboru. Dodatkowo 2 pytania umożliwiały dodanie własnej odpowiedzi, jako uzupełnienie wybranych wcześniej wskazań. Pozostałe 3 pytania stanowiły tzw. metryczkę.

Badanie przeprowadzono wśród obecnych studentów polskich uczelni wyższych, dobranych metodą kuli śnieżkowej. W ankiecie wzięło udział 122 respondentów, jednak analizie poddano odpowiedzi 121 ankietowanych, ponieważ 1 osoba nie spełniła podstawowego kryterium – obecnie nie studiowała. Wśród badanych znalazło się 89 kobiet (73,6%) oraz 32 mężczyzn (26,4%). Większość ankietowanych (57,9%) stanowiły osoby w przedziale wieku od 18 do 20 lat. Kolejną liczną grupę stanowiły osoby w wieku od 21 do 23 lat (40,5%). Pozostałe osoby znajdowały się w przedziale wiekowym 24 lata i więcej. Zdecydowana większość, ponieważ aż 94,2% respondentów zadeklarowała, że studiuje w formie stacjonarnej. Strukturę obiektu badań ze względu na płeć, wiek oraz rodzaj studiów przedstawiono w tabeli 1.

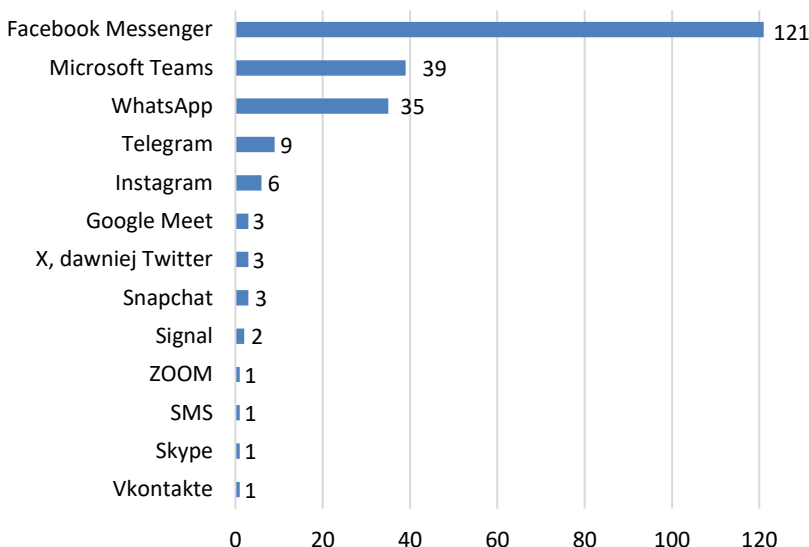
Tab. 1. Charakterystyka respondentów

Struktura obiektu badań	Liczba	Procent
Płeć		
kobieta	89	73,6%
mężczyzna	32	26,4%
Wiek		
18–20	70	57,9%
21–23	49	40,5%
24+	2	1,7%
Rodzaj studiów		
stacjonarne	114	94,2%
niestacjonarne	7	5,8%

Źródło: opracowanie własne.

3. Wyniki badań i dyskusja

Badanie rozpoczęło się od wyboru komunikatorów internetowych najczęściej wykorzystywanych przez respondentów. Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru. Wśród wskazywanych odpowiedzi dominowały: Facebook Messenger (100%), Discord (36,1%), Microsoft Teams (32,8%) oraz WhatsApp (28,6%). Dodatkowo kilka osób wskazało takie platformy jak Telegram, Instagram, czy Google Meet. Uzyskane wyniki przedstawiono na rys. 1.

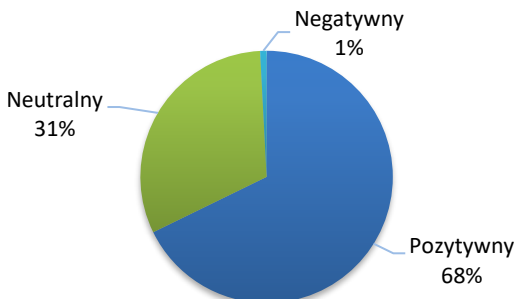

Rys. 1. Komunikatory internetowe wykorzystywane przez uczestników badania

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o określenie ich stosunku do korzystania z komunikatorów internetowych, a uzyskane odpowiedzi (rys. 2) były dość jednoznaczne. Zdecydowana większość (68%) zadeklarowała pozytywny stosunek do korzystania z KI, a 31% ankietowanych wykazało neutralne podejście w tym temacie. W badanej grupie znalazła się również jedna osoba, która wykazała się negatywnym nastawieniem. Biorąc pod uwagę powyższe wyniki można stwierdzić, że komunikatory internetowe są dobrze odbierane przez większość badanych studentów, co może wynikać z wygody ich użytkowania, dużej funkcjonalności i powszechnej dostępności. Zaobserwowany niewielki negatywny stosunek może być

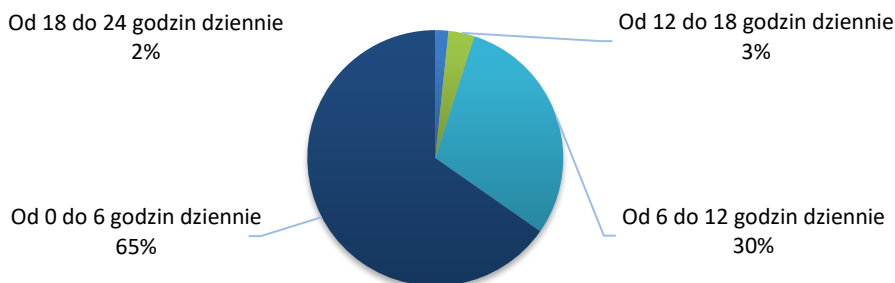
natomiast spowodowany np. wcześniejszymi nieprzyjemnymi doświadczeniami poszczególnych użytkowników.

Rys. 2. Stosunek respondentów do korzystania z komunikatorów internetowych

Źródło: opracowanie własne.

W dalszej części badania zapytano o czas poświęcany na korzystanie z komunikatorów internetowych (rys. 3). Ponad połowa respondentów (65%) zadeklarowała, że czynności te zajmują im do 6 godzin dziennie, a 30% wskazało przedział od 6 do 12 godzin dziennie. Zdecydowaną mniejszość stanowiły osoby używające narzędzi komunikacji internetowej w zakresie od 12 do 18 godzin dziennie (3%). Znalazła się również niewielka grupa osób spędzających na tej czynności od 18 do 24 godzin dziennie.

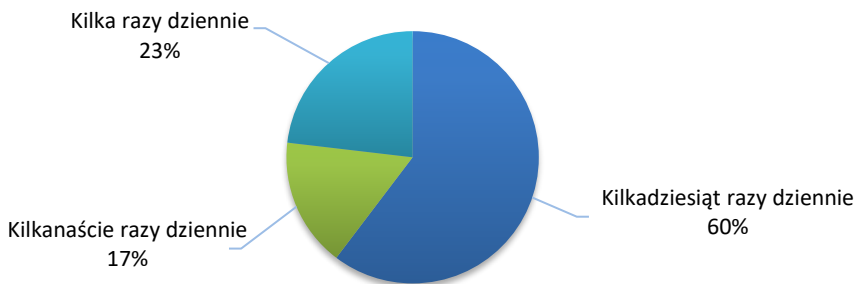
Rys. 3. Dzienny czas poświęcany na korzystanie z komunikatorów internetowych

Źródło: opracowanie własne.

Analizując powyższe wyniki można dojść do następujących wniosków. Blisko co trzeci student używa komunikatorów nawet przez 12 godzin dziennie, co może świadczyć zarówno o bardzo dużej przydatności tych narzędzi, jak i o dużym stopniu

uzależnienia młodych ludzi od ich obecności w codziennym funkcjonowaniu. Niepokojący jest także fakt, że część osób poświęca na używanie komunikatorów nawet do 24 godzin dziennie, co może prowadzić do potencjalnych problemów natury zarówno społecznej jak i zdrowotnej.

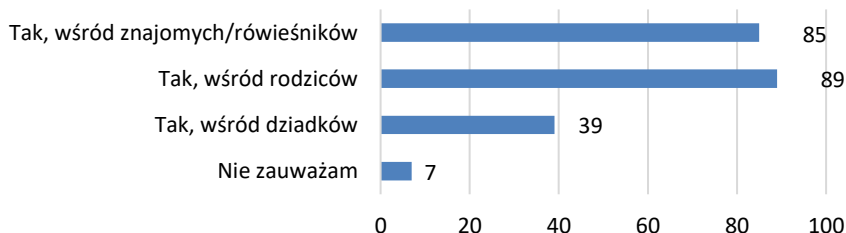
Idąc dalej, istotnym było sprawdzenie jak często respondenci sprawdzają komunikatory internetowe. Ponad połowa ankietowanych (60%) zadeklarowała, że robi to kilkadziesiąt razy dziennie. Znalazła się również część osób, które wykonują tę czynność od kilku do kilkunastu razy dziennie (40%), co ilustruje rys. 4. Przedstawione wyniki wskazują zatem na częste i intensywne sprawdzanie KI, co może być bezpośrednio związane z potrzebą utrzymania stałego kontaktu z innymi ludźmi.

Rys. 4. Częstotliwość sprawdzania komunikatorów internetowych

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie miało na celu sprawdzenie tendencji do wzrostu używalności komunikatorów internetowych w najbliższym otoczeniu badanych. Pod uwagę wzięto tu znajomych, rodziców oraz dziadków respondentów. Tutaj również można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź. Uzyskane wyniki pokazano na rys. 5.

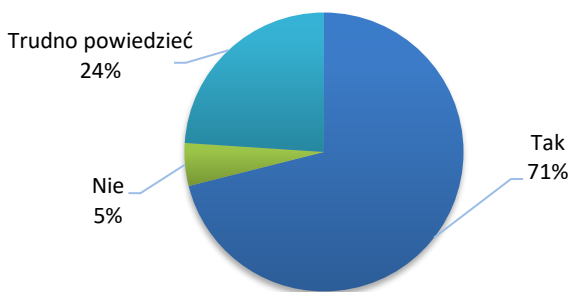

Rys. 5. Wzrostowa tendencja użytkowania komunikatorów internetowych w najbliższym otoczeniu respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość badanych zadeklarowała, że zauważają oni tendencję wzrostową u swoich rodziców (73,5%) i znajomych (70,2%). Dodatkowo 32,2% ankietowanych stwierdziło również, że widzą podobne zachowania u swoich dziadków, a tylko 5,8% nie zauważa takich tendencji w ogóle. Podsumowując, stale rosnąca popularność komunikatorów internetowych jest coraz bardziej zauważalna wśród różnych grup wiekowych, w tym najbardziej u młodego i średniego pokolenia.

W badaniu uwzględniono też różne aspekty dotyczące konsekwencji wynikających z użytkowania komunikatorów internetowych oraz ich wpływu na relacje międzyludzkie. W pierwszej kolejności zapytano o ich negatywne oddziaływanie, a uzyskane wyniki przedstawiono na rys. 6.

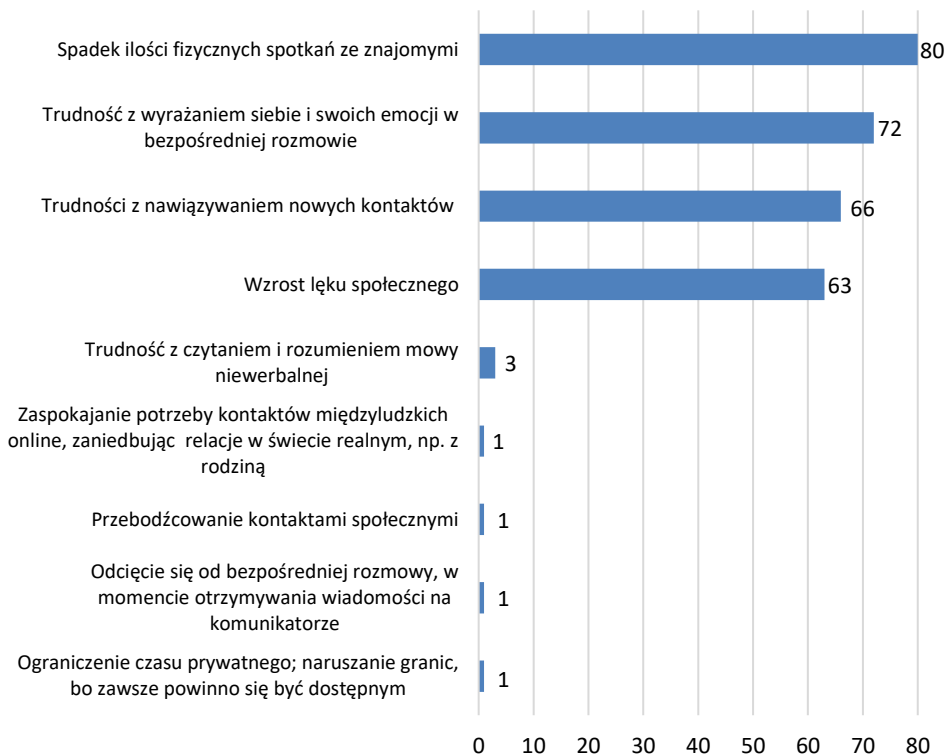
Rys. 6. Opinie respondentów dotyczące negatywnego wpływu komunikatorów internetowych na relacje międzyludzkie

Źródło: opracowanie własne.

Jak pokazują uzyskane wyniki, aż 71% badanych zauważa niekorzystne skutki korzystania z narzędzi komunikacji internetowej w odniesieniu do swoich interakcji społecznych. Kolejne 24% respondentów nie było w stanie jednoznacznie określić wpływu tych narzędzi, co może sugerować, że jest to bardzo skomplikowane zagadnienie, zależne od wielu czynników. Jedynie 5% nie widzi negatywnych konsekwencji. Analiza wyników wskazuje na zróżnicowane postrzeganie wpływu komunikatorów internetowych na relacje międzyludzkie, co może być wynikiem odmiennego sposobu, częstotliwości oraz celu korzystania z tych narzędzi przez różne osoby.

Kolejne pytanie było skierowane wyłącznie do respondentów, którzy zadeklarowali, że obserwują negatywny wpływ KI na relacje międzyludzkie. Ankietowani mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi spośród podanych wariantów, a także udzielenia własnej. Najczęściej wybieranymi odpowiedziami były: *spadek liczby fizycznych spotkań ze znajomymi* (93%) oraz *trudność z wyrażaniem siebie*

i swoich emocji w bezpośredniej rozmowie (83,7%). Stosunkowo wiele osób wybrało również: trudność z nawiązywaniem nowych kontaktów (76,7%) oraz wzrost lęku społecznego (73,3%). Wśród innych odpowiedzi udzielanych przez respondentów pojawiały się również takie skutki jak: trudność z czytaniem i rozumieniem mowy niewerbalnej (3,5%), zaspokajanie potrzeby kontaktów międzyludzkich online, zaniedbując relacje w świecie realnym, np. z rodziną (1,2%) czy odcięcie się od bezpośredniej rozmowy, w momencie otrzymywania wiadomości na komunikatorze (1,2%). Strukturę wskazywanych odpowiedzi pokazano na rys. 7.

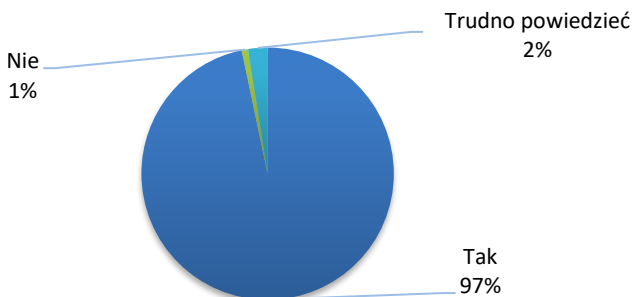
Rys. 7. Negatywne aspekty korzystania z komunikatorów internetowych

Źródło: opracowanie własne.

Można zatem stwierdzić, że studenci są świadomi zagrożeń wynikających z nadmiernego wykorzystywania narzędzi do komunikacji internetowej. Potrafią też zidentyfikować negatywny wpływ na relacje międzyludzkie, obecny w wielu aspektach życia społecznego i wyrażany w wieloraki sposób. Negatywne skutki mogą do-

tyczyć nie tylko relacji, ale również zdrowia psychicznego użytkowników KI. Nadmierne komunikowanie się online może prowadzić do problemów z budowaniem relacji, a co za tym idzie do zwiększonego lęku społecznego i braku pewności siebie.

Używanie komunikatorów internetowych przynosi również pozytywne skutki, o czym przekonanych jest blisko 97% badanych studentów (rys. 8). Grupa ta wskazała, że wykorzystanie KI pozwala budować relacje międzyludzkie, ponieważ: *umożliwia kontakt z rodziną/znajomymi, którzy mieszkają w innym mieście/kraju* (100%), *umożliwia szybki kontakt z innymi ludźmi w sytuacji kryzysowej* (93,2) oraz *wspomaga pracę zdalną* (78,6). Nieco mniej respondentów zwróciło uwagę na *pomoc w szybkim rozwiązywaniu problemów* (41%) oraz *możliwość bezpiecznego zawierania nowych znajomości* (22,2%). Strukturę uzyskanych odpowiedzi pokazano na rys. 9.

Rys. 8. Opinie respondentów dotyczące pozytywnego wpływu komunikatorów internetowych na relacje międzyludzkie

Źródło: opracowanie własne.

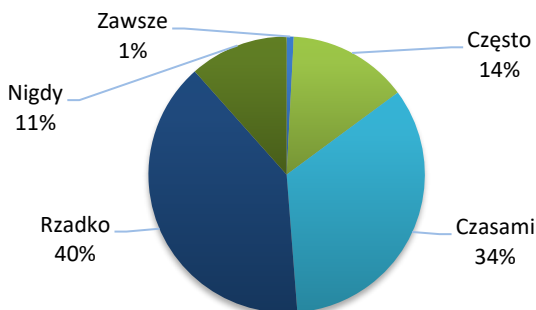

Rys. 9. Pozytywne aspekty korzystania z komunikatorów internetowych

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując uzyskane wskazania należy zauważyć, że komunikatory internetowe są obecnie wykorzystywane do różnych celów, począwszy od pracy zdalnej, po zarządzanie sytuacjami kryzysowymi. Podstawową ich funkcją jest jednak możliwość kontaktu z bliskimi, niezależnie od dzielącej ich odległości. To potwierdza, że komunikatory mogą pozytywnie wpływać na relacje międzyludzkie.

Jednym z aspektów badania było także określenie tego, jak często studenci wybierają rozmowę za pomocą komunikatorów zamiast fizycznego spotkania. W pytaniu zastosowano 5-stopniową skalę Likerta, gdzie 1 oznaczało nigdy, a 5 zawsze. Wyniki przedstawiono na rys. 10.

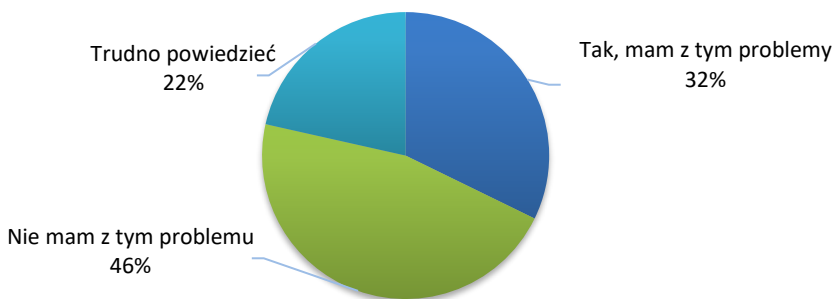
Rys. 10. Częstość wybierania rozmowy za pomocą komunikatorów internetowych

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość respondentów wybrała odpowiedzi: nigdy (11%) i rzadko (40%). Drugą liczną grupę stanowiły osoby, które wskazywały odpowiedzi: czasami (34%) i często (14%). Odpowiedź zawsze, wybrała tylko jedna osoba. Wynik ten może świadczyć o tym, że pomimo ogólnodostępności komunikatorów internetowych, studenci wciąż preferują bezpośrednią interakcję. Rola tego środka komunikacji nie zdominowała całkowicie tradycyjnych spotkań w realnym życiu, co może wskazywać na ich jedynie uzupełniający charakter w relacjach międzyludzkich.

Jednakże z uwagi na powszechność wykorzystania komunikatorów, za ważny aspekt badawczy uznano potrzebę sprawdzenia, czy respondenci zauważają u siebie trudności w nawiązywaniu kontaktów w prawdziwym życiu, w tzw. realu. Uzyskane odpowiedzi (rys. 11) były bardzo wyrównane. Blisko połowa badanych (46%) zadeklarowała, że nie ma problemu z nawiązywaniem kontaktów z innymi ludźmi w prawdziwym życiu. Niestety ponad 32% badanych stwierdziło, iż faktycznie zaczyna dostrzegać problemy w tym obszarze. Niepokojący jest też fakt, że około 22%

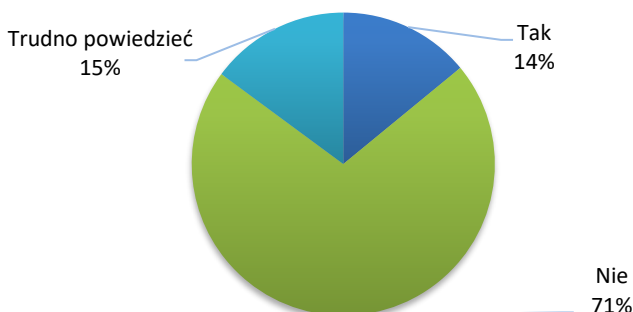
studentów nie potrafi jednoznacznie określić swoich umiejętności interpersonalnych. Biorąc pod uwagę małe różnice pomiędzy wskazaniami, warto poświęcić tym aspektom miejsce w kolejnym planowanym procesie badawczym.

Rys. 11. Trudności w nawiązywaniu kontaktów w prawdziwym życiu

Źródło: opracowanie własne.

W ślad za pytaniem o trudności w nawiązywaniu nowych kontaktów, postanowiono zapytać także o utrzymywanie dotychczasowych relacji. Dlatego też w badaniu ankietowym poproszono o wskazanie, czy użytkownicy komunikatorów internetowych zauważają u siebie spadek chęci do aktywnego spędzania czasu ze znajomymi w realu przez możliwość ułatwionego kontaktu z nimi przez Internet. Przeważająca większość ankietowanych udzieliła odpowiedzi przeczącej (71%), co świadczy, że większą wartość mają dla nich spotkania osobiste. Przeciwnie stanowisko zajęło 14% osób, a 15% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi (rys. 12).

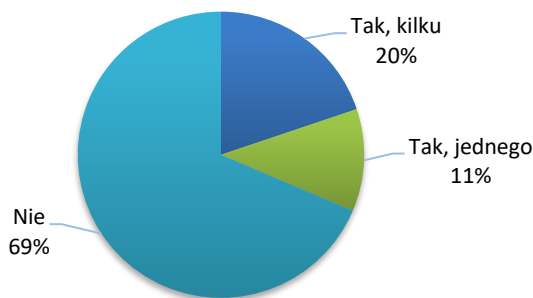

Rys. 12. Spadek chęci do spędzania aktywnie czasu ze znajomymi w realu przez możliwość ułatwionego kontaktu z nimi przez Internet

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe wyniki mogą zatem sugerować, że komunikacja przez Internet, może ograniczać relacje towarzyskie, ale zdecydowanie nie jest głównym czynnikiem odpowiadającym za to zjawisko.

Przyjrano się także rodzajom relacji zawieranych w Internecie. Respondenci zostali proszeni o udzielenie odpowiedzi, czy posiadają internetowych przyjaciół, którzy na potrzeby badania zostali zdefiniowani jako *osoby, które zostały poznane w Internecie oraz z którymi utrzymywane są jedynie kontakty online* (rys. 13).

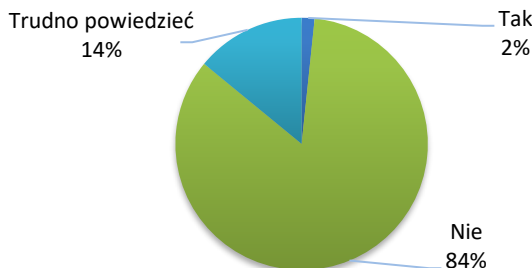
Rys. 13. Posiadanie internetowych znajomości przez respondentów

Źródło: opracowanie własne

Duża grupa badanych studentów (69%) zadeklarowała, że nie utrzymuje tego typu relacji. Warto jednak zwrócić uwagę, że aż 20% ankietowanych rozwija przyjaźń z kilkoma osobami w Internecie. Osoby deklarujące posiadanie chociaż jednego internetowego przyjaciela stanowią mniejszość, ale i tak jest to więcej niż co dziesiąta osoba (11%). Analiza powyższych danych potwierdza przypuszczenia, że studenci, pomimo ogólnodostępności środków do komunikacji online, preferują utrzymywanie głębokich relacji w świecie rzeczywistym. Nie mniej ponad 30% wskazań deklarujących posiadanie internetowych przyjaciół wskazuje na potrzebę zadania pytania o redefinicję pojęcia „przyjaźń” i określenie jakości i charakteru tychże relacji.

Częściowo aspekt ten poruszono w kolejnym pytaniu, które dotyczyło prawdopodobieństwa zastąpienia prawdziwych relacji przez relacje wirtualne (rys. 14). Optimistycznym jest, że ponad 84% ankietowanych odpowiedziało na to pytanie przecząco. Według nich relacje wirtualne nie mogą zastąpić tych prawdziwych, osobistych, w realnym życiu. Zdecydowana mniejszość studentów (2%) uważa, że kontakty online są dobrym substytutem znajomości w realnym świecie. Pozostała część respondentów nie udzieliła jednoznacznej odpowiedzi. Uzyskane wyniki ponownie można zinterpretować jako preferujące fizyczne interakcje oraz relacje budowane

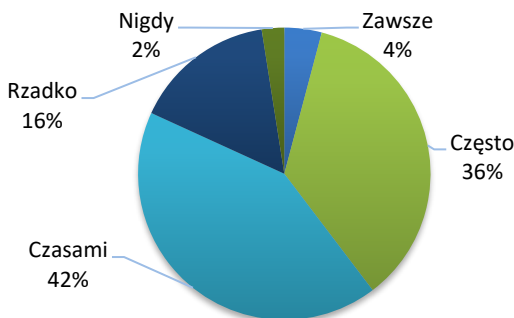
i utrzymywane w świecie rzeczywistym. Dodatkowo mogą one wskazywać na ogólne przekonanie młodych osób o wyjątkowości i wartości osobistych spotkań.

Rys. 14. Prawdopodobieństwo zastąpienia prawdziwych relacji przez relacje wirtualne

Źródło: opracowanie własne.

Ważnym aspektem związanym z użytkowaniem komunikatorów internetowych jest też ich wykorzystywanie w trakcie spotkań towarzyskich. Ma to związek z obserwowanym powszechnie tzw. „siedzeniem w telefonie”, nawet podczas rozmowy z innymi ludźmi. W ramach prowadzonego badania studenci mieli za zadanie określić, jak często zauważają u swoich znajomych tendencję do używania narzędzi komunikacji internetowej podczas spotkań towarzyskich, co skutkuje brakiem uwagi poświęcanej innym uczestnikom rozmowy. W pytaniu zastosowano 5-stopniową skalę Likerta, gdzie 1 oznaczało nigdy, a 5 zawsze. Wyniki przedstawiono na rys. 15.

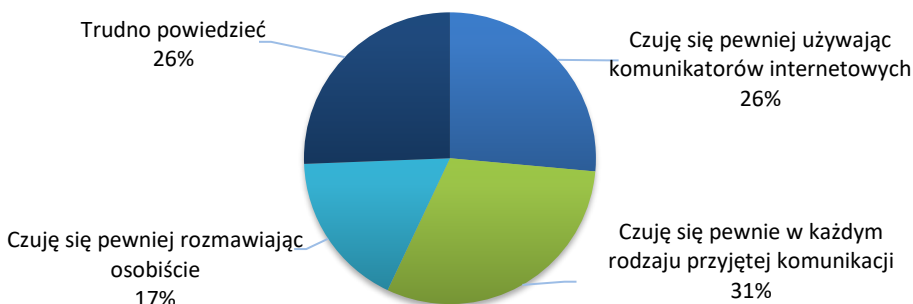

Rys. 15. Tendencja do korzystania z komunikatorów internetowych podczas spotkań towarzyskich

Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej wybieranymi przez respondentów odpowiedziami były czasami (42%) oraz często (36%). Nieco rzadziej wybierana była odpowiedź rzadko (16%), a w mniejszości znalazły się odpowiedzi zawsze (4%) oraz nigdy (2%). Powyższe wyniki pokazują, że problem braku odpowiedniego skupienia i angażowania się na rozmówcy podczas uczestniczenia w spotkaniach towarzyskich występuje dość powszechnie. Nie stanowi on jednak jeszcze, zdaniem badanych, zbyt wielkiej przeszkody w utrzymywaniu relacji podczas spotkań towarzyskich.

Proces badawczy zakończono pytaniem o preferencje młodych osób dotyczące sposobu komunikacji. Pod rozważę poddano kontakty osobiste i komunikatory internetowe. Uzyskane wyniki przedstawiono na rys. 16.

Rys. 16. Pewność siebie przy komunikacji osobistej i internetowej

Źródło: opracowanie własne

Odpowiedzi udzielone przez studentów były stosunkowo równomierne rozłożone, co może wskazywać na różnorodność doświadczeń i preferencji wśród studentów. Najwięcej badanych (31%) stwierdziło, że czuje się pewnie w każdym rodzaju wybranej komunikacji, a najmniej (17%), że czuje się pewniej prowadząc konwersacje osobiście. Co czwarty ankietowany nie był w stanie jednoznacznie sprecyzować swojej odpowiedzi. Uzyskane wyniki odzwierciedlają wcześniejsze spostrzeżenia, potwierdzając dużą rolę internetowych środków komunikacji we współczesnym społeczeństwie i stopniowe przenoszenie się młodych do świata wirtualnego.

Podsumowanie

Głównym celem badania było określenie wpływu czynników wynikających z regularnego użytkowania komunikatorów internetowych na relacje międzyludzkie. Pod uwagę wzięto wiele różnych aspektów, w tym bezpośrednie obserwacje studentów, których owe badanie dotyczyło. Na podstawie uzyskanych wyników

można zauważyć, że w opinii studentów polskich uczelni wyższych, pomimo powszechnego wykorzystania komunikatorów i pozostawiania non stop online, spotkania fizyczne są niezwykle ważnym elementem budowania nowych oraz podtrzymywania już istniejących relacji. Komunikacja wyłącznie przez Internet nie jest w stanie zastąpić konwersacji w prawdziwym życiu. Ponadto wielu respondentów zadeklarowało, że relacje online nie mogą być substytutem relacji offline (w realu).

Studenci wśród pozytywnych aspektów korzystania z komunikatorów internetowych wymienili między innymi możliwość kontaktu z bliskimi oraz możliwość szybkiego kontaktu w sytuacjach kryzysowych. Narzędzia komunikacji pozwalają także na rozwijanie istniejących już relacji, które nie mogłyby być skutecznie podtrzymywane przy pomocy spotkań osobistych. Łatwość dostępu do platform internetowych umożliwia również poznawanie nowych osób w stosunkowo bezpieczny i niezobowiązujący sposób, jednak nie jest to najbardziej ceniona z funkcji tego typu narzędzi przez odbiorców. Dodatkowo wyniki badań wskazują, że część osób czuje się zdecydowanie pewniej komunikując się za pomocą komunikatorów internetowych, co może być dobrą alternatywą dla osób mających trudności z rozpoczynaniem konwersacji w realnym świecie lub też przejawiających objawy lęku społecznego.

Pomimo wyraźnych korzyści coraz częściej obserwowany jest również negatywny wpływ komunikatorów internetowych na budowanie i podtrzymywanie relacji. Pośród najbardziej niekorzystnych można wymienić przede wszystkim spadek liczby osobistych spotkań, czy też rosnące trudności z wyrażaniem siebie i swoich emocji w bezpośredniej rozmowie. Możliwości jakie udostępniają narzędzia komunikacji internetowej mogą prowadzić do spłycenia, bądź zaniku istniejących już relacji. Coraz częściej obserwuje się także tendencję do ciągłego „bycia dostępnym online” nawet w sytuacjach towarzyskich, podczas których uwaga powinna być całkowicie skupiona na aktualnych wydarzeniach i poświęcona uczestnikom spotkania. Dodatkowo w wynikach badań zauważalny zaczyna być wzrost wyboru konwersacji online ponad tak zwanymi spotkaniami w realu, co w przyszłości może prowadzić do stopniowego zaniku tradycyjnej formy komunikowania się.

Podsumowując, badanie zwróciło uwagę na istnienie praktycznego związku pomiędzy komunikatorami internetowymi a relacjami międzyludzkimi. Korzystanie z internetowego środka komunikacji niesie za sobą wiele korzyści, mając przy tym pozytywny wpływ na rozwój relacji. Jednak coraz bardziej zauważalne są również negatywne konsekwencje, które przeważają nad pozytywnymi aspektami.

Literatura

1. Czerniawska M., Szydło J. (2022), *Traditionalism, Modernism, Postmodernism - Worldview Analysis in the Context of Values*, WSEAS Transactions on Business and Economics 19, pp. 701-713.
2. Czerniawska M., Szydło J. (2020), *The Worldview and Values – Analysing Relations*, WSEAS Transactions on Business and Economics 17, pp. 594-607.
3. Dell P.T. (2008), *Acting your age: a study of the relationship between online social interaction and identity in older adults*, Doctoral dissertation, Murdoch University, Murdoch, Australia.
4. Hołownia K., Zgorzałek A., Poleszczuk A., Harmider O. (2022), *Wpływ aplikacji społecznościowych na relacje międzyludzkie*, Wydawnictwo Koła Naukowe – Szkołą Twórczego Działania 8, s. 133-145.
5. Joo T.M., Teng C.E. (2017), *Impacts of social media (Facebook) on human communication and relationships: A view on behavioral change and social unity*, International Journal of Knowledge Content Development & Technology 7 (4), pp. 27-50.
6. Lis R. (2010), *Problem nadmiernego zaangażowania studentów w aktywności internetowej*, Postępy Nauki i Techniki 4, s. 12-22.
7. Lin S. (2012), *Instant messaging on interpersonal relationship: How it brings intimacy and negative feelings*, Unpublished master's thesis, The Chinese University of Hong Kong, Hong Kong, China.
8. Thomas A.G. (2009), *The relationships between students' use of instant messaging and their psychological sense of community*, North Carolina State University, Raleigh, USA.
9. Valkenburg P.M., Peter J. (2007), *Preadolescents' and adolescents' online communication and their closeness to friends*, Developmental Psychology 43 (2), pp. 267-277.
10. Valkenburg P.M., Peter J. (2007), *Internet communication and its relation to well-being: Identifying some underlying mechanisms*, Media Psychology 9 (1), pp. 43-58.
11. Wawrzonkiewicz-Słomska A., Cholewa E. (2017), *Oddziaływanie mediów na dzieci i młodzież*, Problemy Współczesnej Pedagogiki 3 (1), s. 25-35.
12. Wróblewski F., Żegarski P., Szydło J. (2023), *Social media w życiu studentów Politechniki Białostockiej*, Akademia Zarządzania 7(2), s.379-401.
13. Wróblewski F., Żegarski P., Szydło J. (2022), *Wykorzystanie czasu wolnego przez studentów Politechniki Białostockiej*, Akademia Zarządzania 6(2), s. 307-326.

The impact of using internet messaging on interpersonal relationships

Abstract

The aim of this study was to determine the influence of factors resulting from regular use of internet messengers on interpersonal relationships. The study was conducted on a group of 121 people. It is based on the analysis of quantitative data collected using an electronic form, which was made available to students of Polish universities. The article presents both the positive and negative influence of using internet messengers on shaping interpersonal relationships. The study paid attention to such aspects as the frequency of using internet messengers or their presence during social gatherings. Attention was also paid to the subjective feelings of students regarding the influence of internet messengers on their daily functioning. The obtained results show high awareness of young people both of the advantages and disadvantages of this type of communication tools, as well as of the possibilities of their use in shaping interpersonal relationships.

Key words

student, internet messenger, interpersonal relationships